

ADEVĂRUL

ABONAMENTUL:

Pe un an — — — 4 cor. **Pentru străinătate:**
 Pe 1/2 de an — — 2 „ **Pentru America:**
 Pe 1/4 de an — — 1 „ **Pentru America:**
 Un număr 8 fleri. **Pentru America:**
 Pe un an — — 2 dolari

**ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT
 DIN UNGARIA**
APARE ÎN FIECARE DUMINECĂ

Redacția și Administrația:
BUDAPESTA, VIII., CONTI-UTCA 4.

Aci sunt a să trimitte tot felul de scrisori, cereri și bani.
 Tot aci să primesc anunțuri cu prețuri moderate.

Tovarășii! Pregătiți-vă pentru serbarea de întâi Maiu!

Martirii noștri.

— In 24 Aprilie n. se împlinesc zece ani dela marea vărsare de sînge din Aleșd. — Suferințele poporului nostru. —

Ne îngrozesc, ne revoltă nespuse de mult toate faptele, toate nedreptățile ce le săvîrșesc stăpînitorii față de poporul de jos. Dar, atunci cînd ne amintim de părăirea sîngelui nevinovat, ce s'a vărsat în 1904, la 24 Aprilie, pe piața Aleșdului din Bihor, oh, atunci răs-vrătirea noastră rupe orice zăgazuri, ura noastră față de stăpînirea nedreaptă se îngroașe tot mai mult și jurăm cu toții, că vom răzbuna sîngele tovarășilor noștri, căzuți în lupta pentru dreptate și adevăr.

Ce s'a întimplat?

În anul 1904, la 24 Aprilie, Dumineca după amiază partidul kossuthist a fost conchemat la Aleșd o adunare populară. Manifeste cu iscăitura lui Kossuth Ferenc și traduse românește au fost răspîndite prin întreg cercul Aleșdului, pe urma cărora au și venit la adunare vre-o 5000 de țărani români în mare parte socialiști. Aderenți ai 48 iștilor abea erau vre-o 200 în jurul tribunei, înconjurați fiind de cordonul celor 56 jandarmi, cari erau de față. Era de așteptat că poporul nu va asculta în liniște pe dușmanii săi, de aceia domnii s'au îngrijit dinainte aducînd pe lîngă jandarmi și trei companii de husari din Orade, spre a putea înăbuși cît mai repede orice protest al poporului.

Un anumit Kerekes se suie pe tribună și deschide adunarea, dar nimeni nu-l înțelege ce spune, căci poporul infuriat isbucnește în strigăte de: „Jos cu el!“, „Nu ne trebuiesc domnii!“ etc. Kerekes se trudește să vorbească mai departe, dar strigătele poporului devin tot mai asurzitoare. Încearcă apoi alții, un anumit Adorjan, un Stocker și un renegat român cu numele Poienar, să vorbească, dar poporul, care i-a urit pe toți la fel, nu voia să-i asculte la nici un caz. În urmă se ridică popa român din loc, ca el să vorbească cătră popor, dar nici asta nu s'a putut. Atunci văzînd domnii cum li-s'au încurcat itele, au declarat adunarea de închisă, iar solgăbirăul care era de față dă poruncă poporului să se îndepărteze. Gurile străzilor erau însă oprite de jandarmi și soldați, așa că nimeni nu putea ieși din piață. Și atunci jandarmii au început a bate și a lovi cu patul puștilor pe țărani. Iar comandantul husarilor, Nedeczky a dat ordin soldaților să năvălească asupra poporului, tăind și lovind cu săbiile în dreapta și 'n stînga.

Cînd Nedeczky era gata să lovească cu sabia pe un țaran aproape de el, acesta își apără capul cu bita ce o avea în mină și

pentru asta un husar din apropierea lui Nedeczky lovi pe țaran astfel că i-a crăpat capul în două. Infuriindu-se lupta cineva a împușcat pe sergentul jandarmilor, pe Resch, care căzînd mort atunci s'a început adevăratul măcel. Jandarmii toți au tras foc asupra mulțimei și 33 de țărani, în mare parte români, au căzut morți iar sute dintre ei au fost răniți groaznic.

Faptele astea ticăloase și barbare au revoltat toată suflarea din Bihor, poporul începuse a-și răzbuna și toată Biharia sta în fierbere.

Cei căzuți și răniți au fost duși de ai lor cu carele acasă și pe drumul de țară se scurgea șiroaie sîngele nevinovat al bieților oameni nenorociți.

La vestea asta tristă 12.000 de muncitori din Oradea-Mare Lunia au pășit în grevă ca semn de doliu, silind totodată întreg orașul să țină prăvăliile închise.

Și zece ani au trecut de atunci. Sîngerile vărsate a intrat în pămînt, s'a șters, iar mormintele celor răpuși s'au întelenit. Însă dorul de răzbunare din sufletul copiilor rămași fără tați, a femeilor văduvite, oh, acest dor nu s'a stins, el arde cu putere și astăzi și va trebui să vină odată momentul cînd cei vinovați, sau urmașii celor vinovați își vor primi răsplata.

CRONICA

***

Adunare populară în Timișoara. Tovarășii din Timișoara au ținut o adunare populară Duminecă, în ziua de Paști, la care au luat parte foarte mulți români și a domnit o însuflețire frumoasă.

Adunarea a fost deschisă de tov. D. Demian la orele 3. d. a. și a avut următoarea ordine de zi: 1. Pentru ce e sărac poporul? 2. Noua lege de vot. 3. Ce este și ce vrea socialdemocrația. La primele două puncte a vorbit tovarășul Traian Novac, iar la cel din urmă tov. Iacob Crețulescu, cari au fost ascultați cu multă atențiune.

Adunarea s'a terminat la orele 5 și jumătate prin o însuflețitoare vorbire de închidere a tov. Demian, care îndeamnă pe tovarășii să între cu toții în secțiunea română de acolo.

Ședințele Camerei. Marți, în 21 Aprilie n. s'au început din nou ședințele Camerei. Miercuri au fost aleși viceprezidenții, notarii Camerei și membrii diferitelor comisiuni. Joi au fost aleși delegații. Săptămîna viitoare se va începe desbaterea proiectului de budget pe anul 1914—15.

Delegațiile în primăvara asta își vor ținea ședințele la Budapesta. Marția viitoare se vor întruni pentru primădată și de pe acum se prevede, că vor fi ședințe furunoase atît la austriaci, cît și în delegația ungară. Va fi mult atacată politica externă alui Berchtold.

Către tovarășii!

Dreptul de vot alui Tisza a ajuns și în cartea legii, așadar creatura asta împănată trebuie să o privim ca și cînd ar fi intrat deja în vigoare. Un bărbat de stat englez, Disraeli a spus că pentru nimicirea unei legi nebrebnice e deajuns intrarea ei în vigoare. Dacă în zicătoarea asta e numai un pic de adevăr, atunci creația lui Tisza de o mie de ori o va nimici proba vieții. Căci abia s'a mai aflat un parlament, care într'atît să se fi împotrivit cu interesele de viață ale țării și cu trebuințele acesteia.

Mai cu seamă asta trebuie să o dovedească acum muncitorimea conștientă din Ungaria. Trebuie începută cît mai îngrabă marea luptă contra acestei legi nerușinate. Și trebuie începută lupta aceasta cu singura putință ce ni-se imbie acum, ca în folosința ei, în practică să-i desvelim nenumăratele ticăloșenii. E chemarea istorică a muncitorimei conștiente socialdemocrate din Ungaria, ca cît mai energie să arate că legea asta e numai batjocura intereselor muncitorimei.

reclamă o muncă uriașă. Și nu numai mărimea muncii, ci mai cu seamă urgența ei ne îndatorțește a începe lucru fără nici o întîrziere. După cum spune un pasaj al legii, în decurs de 6 luni va trebui să termine autoritățile pregătirea listelor electorale. E știut doar, că numai aceia se vor putea folosi de dreptul de vot, a căror nume va ajunge în liste. Din asta urmează, că acei puțini muncitori, pe cari Tisza îi ține „destul de copti“ spre a le da dreptul de vot, deja acum trebuie să înceapă lupta de-a ajunge în listele electorale. Și într'adevăr despre o luptă adevărată trebuie să vorbim aici, pentru că legea asta vestită nu drepturi, ci numai pretexte a adus. Clae grămadă au astrîns muțimea de paragrafi în legea asta, ca toate absurditățile și înclcelile să aibă un singur înțeles, ca dreptul de vot să nu-l cîștige decît foarte puțini muncitori. O mulțime de pasaje ale legii se îngrijesc ca alegătorii bogați, elementele atîrnătoare de stat și de a te autorități, „birișii bătrîni“ etc. să fie trecuți în liste din oficiu. Dar nenumărate piedeci pune înaintea alegătorilor proletari. Pe aceștia îi numește „interesați“ și-i silește a trece printr'un adevărat purgator, pînă ce-și pot scoate dreptul de vot. Dintre cele mai revoltătoare ordinațiuni să amintim numai una: paragraful 50 al legii spune că spre adevirirea cunoașterii scrisului și cititului vor fi chemați respectivii printr'un anunț obicinuit în locurile anumite și într'u cît cineva va rămînea neadeverit, „va fi privit ca celce nu șt e scirie și citi“. Afară de asta ni-s'a anunțat deja că comisiile cari vor adeviri cunoașterea scrisului și cititului, în provincie cu luna Maiu își vor începe activitatea.

Așadar partea mai luminată și conștientă a muncitorimei trebuie să-și dea seama de munca grea și urgentă ce trebuie să o îndeplinească. Trebuie să numim grea munca asta pentru că pe acei frați muncitori, cari trăiesc în nepăsare și sunt mult lipsiți de cunoștințe, suntem chemați a-i sprijini în drumul greu, ce din mila țarului Tisza, duce la dreptul de vot. Pe noi, socialdemocrații luminați cade chemarea aceia,

de-a ajuta pe tovarășii noștri cu sfaturile și cu tot ce putem face în serviciile lor, căci altfel nu ne putem închipui, ca mulțimea de para-grafi răutăcioși să nu răpească și puținul drept ce ni-s'a dat. Iar urgentă e munca asta, pentru că — după cum am spus mai sus — n'avem decât câteva săptămâni spre îndeplinirea ei.

Însă acțiunea asta trebuie să o facem și cu cea mai mare chibzuială. De aceea ne adresăm *convingerii socialiste și simțului de datorință* al fiecărui tovarăș, să corăspundă tuturor îndrumărilor date până acum și ce se vor da în viitor.

Tovarășii! Cu cea mai mare bărbăție, neluând în seamă nici o osteneală, în viață, în folosința practică trebuie să arătăm toate nemerniciile legii lui Tisza. *Acesta e singul mod*, ca monstrul zămislit din fărâdelegi să piară cât mai curînd! De aceea fiecare tovarăș să-și îndeplinească datorința, să intre în secțiunile partidului și să-și i-a partea din munca începută.

Secretariatul partidului socialdemocrat din Ungaria.

Indrumări.

— Cum să ne câștigăm dreptul de vot? —

Pretutindeni, în țara întreagă s'a început munca electorală, pentru conserierea alegătorilor. Guvernul a dat două ordinațiuni, prin cari le îndrumă cum să porceadă spre a stabili dreptul de vot al oamenilor.

După noua lege dreptul de vot se poate obține printr'un testimoniu de absolvire a 6 clase elementare.

Asemenea testimonii primesc numai aceia, cari au fost înscriși la timpul său în toată regula în registrele școlare și cari au absolvat cu rezultat bun patru, adică 6 clase elementare.

Cum trebuie cerut testimoniu?

Toți aceia cari au absolvat vreo școală la care a păstrat testimoniu, acum îl poate folosi. Cine nu l-a pus bine, s'au la pierdut cumva, trebuie să și-l procure.

Spre acest scop trebuie să se adreseze la direcțiunea școlaei în care a umblat. Dacă cumva școala aceea nu mai există, trebuie să se adreseze la antistia comunală.

Dacă cataloagele școlaei aceleia nu se mai află și nu se poate procura testimoniu pe această cale, petentul trebuie să se supună la examen.

Examenul de scris și citit.

În comunele cu magistrat și în fiecare centru comunal va fi o comisiune de examinare permanentă. Președintele comisiunii va fi în

comune protopretorul (în orașe primarul). În anul curent se vor ținea examenele acestea în luna Mai, în anii viitori vor fi întotdeauna în Februarie. Taxă de examinare nu va fi. Fiecare cetățean ungar, care a trecut de 24 ani are dreptul să se prezinte la acest examen.

Cum se depune examenul?

Examenul e public. Persoana care depune examenul e obligată să citească cel puțin cinci șire dintr'o tipăritură și să scrie 2 șire. Examenul de scriere și de citire afară de limba maghiară se poate depune în limba anumită, care se folosește în comuna unde se depune examenul.

Acela care cade la examen nu poate face recurs în contra respingerii, dar poate să ceară încă în anul acela ca să-l admită comisia din nou la examen. Dacă nici atunci nu reușește examenul, atunci poate compete din nou în anul viitor.

Ce rezultă din astea?

Așadară din toate spusese mai sus reiese:

1. Acela care a absolvat patru sau șase clase elementare, și are testimoniu încă, să-l păstreze bine.

2. Acela care a absolvat școala elementară, dar nu mai are testimoniu, să se silească să-l capete cât mai în grabă, în locul celui pierdut.

3. Acela care nu a absolvat aceste clase și e slab în scriere și citire, să se silească să învețe să scrie și să citească, pentruca să poată pune examenul cu succes.

4. Acela care va fi silit să meargă la examen în centrul comunei, să nu abstea la nici un caz dela examen.

Toate astea trebuie să le facem, căci dacă tovarășii nu vor depune examenul cu succes bun, atunci niciodată nu vom putea lua lupta pentru drepturile noastre.

Ce zice legea?

Noua lege electorală e întemeiată primată pe știința de carte. Între știutorii de carte deosebeste trei feluri.

I. Ceice au absolvat școli mai înainte (adocații, profesorii, medicii, judecătoreii, inginerii, prooții, învățătorii) au drept de vot dela vîrsta de 24 ani și fără să plătească dare.

II. Ceice au testimoniu de pe clasa a VI. a școlaei populare și

III. Ceice știu ceti și scrie fără să aibă testimoniu de pe cl. VI. populă, încă sunt preferiți față de ceice nu știu carte.

Fiind dat dreptul de vot numai aceloră dintre țărani și meseriași, cari au împlinit vîrsta de 30 de ani, — la noi românii vor fi foarte puțini de aceia, cari sunt în posesiunea testimoniuului de pe cl. VI. elementară, cu atît mai virtos, căci pe aceia vreme nu umblau copii regulat la școală, nici nu prea aveau școli cu șase clase, și chiar unde era, nu se purta protocoalele școlare în cea mai bună

ordine. La noi e greu deci ca țărănul să-și câștige testimoniu de pe cl. VI. E bine însă dacă-l poate câștiga de pe clasa IV. elementară, căci în acest caz respectivul poate fi scutit de examenul, care trebuie să-l depună ceice știu ceti și scrie.

Cine are drept de vot?

Drept de alegător are fiecare bărbat cetățean ungar, care a ajuns vîrsta de alegător, are locuință statornică și intrunește una dintre cerințele deosebite ale dreptului de alegător.

Vîrsta de alegător e 24 ani la absolvenții de școli mai înalte, 30 de ani la ceilalți alegători.

Locuința statornică e de un an în aceeași comună.

Cerințele deosebite ale dreptului de alegător sunt următoarele:

Absolvarea unei școlae medii (mai înalte). Celce are această evalueație are dreptul de alegător, fără a plăti nici o dare.

Absolvarea clasei a VI-a

a școlaei elementare dă drept de alegător, dacă absolventul mai intrunește una din următoarele cerințe deosebite:

1. Este pus la cel puțin 2 coroane dare directă de stat;

2. este meseriaș sau negustor de sine stătător;

3. este în slujbă;

a) la vreo întreprindere sau prăvălie industrială;

b) în vr'un post de conducător sau supraveghetor la vreo economie de cîmp; sau

c) în afară de punct a) și b) într'un serviciu public sau privat statornic de 3 ani la același stăpin, avînd orice ocupație; sau

4. face servicii în economia de cîmp, în prăvălia sau întreprinderea industrială a vreunui alegător ca membru de familie ajutat;

Membri de familie ajutat este considerat după lege acela, care este copilul vreunui alegător, ori a soției aceluia, ori a bărbatului, ori o șimplă în casă, care dă mină de ajutor socriilor în ale economiei, ori dacă e măestru, birtaș ori comerciant, lucrează în aceste întreprinderi la socrii lui, ori la părinți.

5. a fost subofițer în armată sau jandarmerie.

Cunoștința scrisului și cetitului

(fără absolvirea cl. VI. elementare).

dă drept de alegător, dacă celce are această cunoștință mai intrunește una dintre următoarele condiții deosebite:

1. dintr'unul sau mai multe soiuri de dare este pus la 20 coroane dare directă de stat; sau

2. este meseriaș sau negustor de sine stătător, dacă lucrează statornic cel puțin cu o calfă, sau este pus la dare de 10 coroane din-

FOIȚA

***

PETRECEREA NOASTRĂ.

Muncitorii români din capitală arareori au ocazie să-și petreacă împreună — ei între ei — să privească teatru românesc cu caracter social, să asculte declamațiuni românești, declamațiuni recitate după cei mai buni poeți români, la auzul cărora singele începe să curgă mai repede prin vine și pumnul se înclăstează puternic de par'că ar voi să lovească în marile nedreptăți, ce azi stăpînesc lumea, pe cari poetul le descrie cu atîta măiestrie; să privească pe cîțiva camarazi bravi, cari au învățat jocul strămoșesc Călușerul și l-au jucat cu mult simț și originalitate și în fine să danseze dansuri românești și civile împreună, cu toții, ei frați de-o limbă și de-o clasă să guste câteva ore de plăceri sentimentale. Câtă bucurie, cîtă plăcere de distracție nu simțeau inimile acestea tinere, dornice de viață!

Și e natural să fie așa. Pentrucă aceste ființe umane, cari au dreptul la viață și plăceri ca și celelalte ființe favorizate de societatea actuală; după cum am spus foarte rar au ocazie să-și petreacă în comun. Greutățile vieții, munca și lupta pentru pinea de toate

zilele pun piedeci enorme muncitorului să-și permită astfel de distracții.

Clasa stăpînitore profită din bielșug de asemenea alimente sufletești: toată viața li-se compune dintr'un lanț de petreceri de tot felul: Azi la Operă, mîne la bal, pe urmă la concert, apoi la orfeu și la banchet, iar cînd s'a isprăvit — din nou o iau dela început.

Muncitorul? El afară de muncă, mizerie și necazuri nu cunoaște altceva nimic. Deci nu i de mirat, dacă odată pe an își aranjează o petrecere comună, unde se lasă transportați de impresia teatrului și de melodia muzicii într'o fericire extraordinară.

La ora fixată în program sala „Cercului protestanților“ a fost plină. Din toate părțile orașului colosal se adunau cete-cete de tineri muncitori români, studenți universitari și alți locuitori români din Budapesta. Pe figurile tuturor se citea curiozitatea și nerăbdarea.

Deodată cortina se ridică și corul secțiunii române condus de tovarășul Receanu întonează marșul „Sub steagul roș“, care a fost primit cu aplauze. Apoi apare pe scenă tov. Iosif Jumanca care declamă poezia marelui poet de eri: George Coșbuc, intitulată „Ziua învierii“. Poezia aceasta a avut un efect strașnic față de public, mai ales partea aceia unde poetul cu atîta măiestrie descrie atît de frumos

starea sufletească a unei tinere femei, pe care „un gând o nsenina, că Domnul îi va da o fată dragălașă“. Dorința i-s'a împlinit, dar cînd îi era viața mai dragă, frageda ființă se înbolnăvește. Înzadar i-a mai descîntat nevasta, înzadar i-a citit popa, „căci tot nu prindea suflet sărmanul ei copil“. Și 'n ziua învierii, cînd „totu-i sărbătoare pe deal și pe cîmpii“, copila mamei moare. Nevasta îndurerată își pierde mințile, ia copila în brațe și nu se oprește pînă la biserică, unde zărînd chipul lui Christos, ridică mâinile cătră cer și strigă: „De-al lui îl doare numai, de-al altora nu-l doare, pe-al lui să și-l învie, pe-al meu să mi-l omoare!“.

Punctul 3: Portmoneul, satira lui Mirbeau a fost jucată foarte bine de tovarășii Elisaveta Sântăuan, Ferdinand Hint, I. Jumanca, George Ciureș, Dumitru Ivan și Efta German. Cortina se ridică și scena reprezintă cabinetul unui comisar de poliție. Comisarul (Hint) face serviciu de noapte. Deodată intră cu mare zgomot vardiștii (Ivan și German), cari tirăse cu ei o tină femeie, pe Flora (tovarășa Elisaveta Sântăuan) care protestează contra brutalității vardiștilor. Comisarul trimite pe vardiști și rămînînd singur cu tinăra, reiese că tot ce s'a petrecut nu e decît o comedie, căci femeia era amanta comisarului. Comedia trebuia jucată pentruca nevastă să nu afle

un fel de dare, sau la 20 coroane din mai multe feluri de dare directă de stat; sau 3. este

a) în serviciul unei prăvălii sau întreprinderi industriale și încît a fost ucenic, are certificat dela școala industrială, sau încît nu are certificat, în cei din urmă 5 ani a lnerat într'una sau cu întreruperi cel puțin 3 ani în aceeași meserie; sau

b) în vreo economie de cîmp ca lucrător conducător sau supraveghetor;

c) în afară de punct a) și b) este în serviciu public și privat, avînd orice ocupație la același stăpîn, aplicat de cel puțin cinci ani; sau

4. face servicii în economia de cîmp, în prăvălia sau întreprinderea industrială a vreunui alegător ca membru de familie ajutător;

5. a ajuns la grad de subofițer în armată sau jandarmerie.

Neștiutori de scris și cetit

Acă au drept de alegător, dacă sunt puși la cel puțin 40 coroane dare directă de stat din mai multe feluri de dare directă.

Alegătorii vechi

luați în lista anului 1913, dacă nu întrunesc nici una dintre cerințele deosebite înșirate pînă aici, rămân și în viitor ca alegători cită vreme dreptul, după care au fost luați în listă pe baza legii de pînă acum, rămâne neschimbat în aceeași comună, în care au fost luați în listă în anul 1913.

Aceste sunt titlurile de drept, după cari cei ce au drept de alegător pot fi luați în listă. Să nu se uite, că numai acel alegător are drept de vot, adevărat de a lua parte la alegere și a-și da votul pentru un candidat, care e luat în lista alegătorilor. Trebuie dar, ca să purtăm cea mai mare grijă, ca alegătorii noștri să fie conserși și luați în listă.

Tovarășii noștri sunt rugați ca la ori-ce ocazie să răspândească pretutindeni broșura noastră:

CINE A CULES ASTĂ VARĂ

Prețul ei e 6 fileri. Comenzile se pot face pe adresa foii. Cine comandă numai un număr, să trimeată o marcă de 10 fileri (și pentru expediție). Dela 20 broșuri în sus se exped gratis.

Răspândiți pretutindeni foaia noastră citorească, ADEVÉRUL.

despre aventurile lui, iar cînd nu-i va mai trebui amanta, să se poată scăpa ușor de ea.

În scurt timp sunt conturbați iar de vardiști, cari aduceau pe un cerșetor bătrîn, pe Ioan Sdreanță (tov. Jumanca), care a venit de bunăvoie, aducînd un portofel cu zece mii de franci. Sdreanță cu multă naivitate cinstiță explică cum a găsit portofelul, iar comisarul îl numește erou, dar cînd îi ia interogatorul află că el e cerșetor și că locuște în piața Antwerpen... pe o bancă sub un castan. Comisarul să infurie și-l numește leneș, vagabond etc. și ca răsplată pentru fapta-i cinstiță îl arestează. Tinăra fată care era de față protestează în contra unei astfel de proceduri și comisarul o arestează și pe ea. (Cortina cade.)

Urmează tov. Hint, care declamă bine o anecdotă comică: „Peștele“. Apoi după ce corul cîntă „Eu mă duc codrul rămâne“ și „Hora“, cortina se ridică din nou și scena reprezintă cîmpul din fața unei închisori păzită de un soldat înarmat. Iera piesa: „Numărul optzece“, pe care cetitorii noștri o cunosc din foiletoanele penultime ale „Adevérului“. Rolurile au fost jucate de tovarășii următori: Bătrînul: I. Ciser; Copilul: V. Luca; Femeia: Paraschiva Ciser; Primul deținut: G. Ciureș; Al doilea deținut: V. Dan; Soldatul: D. Ivan; Portarul: E. German. Rolurile au fost jucate cu multă stăruință de tovarășii

VIATA BĂIEȘILOR

Trădătorul.

Mosneagul Vasile, îngrijitorul casei directorului de băi în mijlocul unor înjurături strașnice intră în odaie. Iși aruncă pălăria cît de colo pe pat și se așează lângă cuptor.

— De patruzeci de ani servesc societatea, dar așa ceva nu s'a mai văzut de cînd e lumea... Muncitorii nu lucrează... stau în grevă! Și asta a trebuit s'o mai ajung!

— Zău, se schimbă vremile — îl întrerupe copilul său, care sta la masă.

Bătrînul sări plin de minie.

— Că ceilalți nu lucrează, asta aș mai lăsa-o; dar tu, mașinistul minei, să întrerupi lucrul, asta n'o pot suporta. Asta o merit eu? Doar mie și domnului director ne poți mulțumi că astăzi ești lucrător plătit bine. Nu domnul director a fost acela, care a umblat atîta, pînă ai putut depune examenul? Și acum asta-i recunoștința pentru binele, ce ți-l-a făcut? Ce?

— Pentru plată am lucrat, nu mi-au dat-o de pomană! Dar de altfel nici nu am putut rămînea în lucru, cînd ceilalți toți au încetat de-a mai face ceva.

Aprinse o țigară și încunjura privirea tatălui său.

— Ceilalți? Ce-ți pasă de ceilalți? Ceilalți îți vor da de lucru ție, dacă domnul director nu te va mai primi?

— Ceilalți vor sta toți lângă mine, și așa va trebui să mă primească înapoi.

Bătrînul bufni de ris.

— Într'adevăr crezi că acei sărmani flămînzi se vor putea împotrivi cu întrepinderea asta putredă de bogată?

Bătrînul se așează lângă copil.

— Uite Niculae — zise măgulitor — domnul director aseară a fost la mine. A spus, că într'adevăr recunoaște că plata ta nu stă în proporție cu munca ce o săvîrșești. Vrea să ți ridice leafia la cincizeci de coroane, înțelegi?

Bătrînul ținu puțină pauză, ca și cînd ar fi așteptat se vadă efectul cuvintelor rostite.

— Cincizeci de coroane? — E adevărat asta, tată? — întrebă trăgănat Niculae.

— Auzitai vreodată minciuni din gura mea? Dacă nu crezi, apoi uite, aici îți este plata pentru prima săptămînă.

Din portofel scoase o bancnotă și o puse pe masă înaintea necrezătorului.

Tinărul citva timp privea mut la hîrtia nedată și colorată. Degetele-i nodoroase îi tremurau, fața i-se galbeni cînd văzu banii. Fără curaj privi în fața brăzdată a tatălui său, ce scînteia de bucurie.

— Apoi mine dimineată la 5 ore?

— Da, mine dimineată la 5 ore spuse și

Fiind toate punctele sfîrșite muzica a început a cînta un vals plăcut sub al cărui preludiv perechi vesele dansau... Deodată muzica tace, aranjatorii fac loc și pe o ușă deschisă intră „Călușerii“ îmbrăcați în costum național, sub ariile muzicii tinerii au jucat „Călușorul“ și „Bătuta“, admirati fiind de public care nu se mai sătura privind-i. Ce impresie frumoasă între marea de streini să se joace acel joc strămoșesc, ce-l jucau strămoșii noștri iobagi.

Admirabilul joc a fost condus de tovarășul Trifon Barbeș vătaf, urmat fiind de camarazii săi Dumitru Marcu, Nicolae Cricovean, Ilie Flentea, Simion Pantea, Dumitru Ciumbrudean, Nicolae Cricovean, Nicolae Sas, Simion Gatea și Ioan Morariu.

A urmat apoi „Hora țărănească“, care a fost urmată iar de dans pînă dimineată, cînd fiecare s'a dus la locuința sa ducînd cu sine pe lângă oboesală și o amintire plăcută.

Încă câteva cuvinte: Tovarășul Ciser, care mai de mult e printr'eu și ne-a aranjat mai multe petreceri pînă acum, de data asta încă și-a dovedit desteritatea, priceperea și la astfel de lucrări. Lui i-se mulțumește în mare parte reușita morală a petrecerei.

T. A.

tinărul mașinist de mină și fără nici o vorbă sa dus la odihnă.

Mută, nemișcată se întindea marea colonie de băi. Deasupra ei se lăsase o negură deasă. În jurul coloniei, în căsuțele mici ale minerilor tot e liniștit; locuitorii dorm. Ici-colo scîrție ușă și cite o umbră neagră iese. Aceste umbre negre sunt păzitorii grevei, cari liniștiți cutreeră întreagă colonie. Aerul umed și rece, le trece prin tot corpul și ei tremură. Însă totuși neclintiți stau la post.

Pe cînd orologiul din turnul apropiat suna 5 ore dimineața, dauă umbre se apropiau spre intrarea principală a coloniei.

— Unde? — întrebă unul dintre păzitorii grevei.

— În baie! — răspunse scurt unul.

— Acesta-i bătrînul Vasilie, el poate merge — zise un alt păzitor.

— Cine-i celalalt?

— Copilul meu.

— Cine?

— Nu-i într'asta nimic curios. El e mașinist și trebuie să-și îndeplinească datorița. Însă acum dați-ne drumul!

— Tu, vrei să fii spărgător de grevă? Știi oare ce faci? Ca trădător voiești să lovești din dos muncitorii?

Încontin mergeau spre el întrebările astea. Citva timp tinărul șovăia, dar bătrînul îi zise grabnic:.

— Vino!

Tata și copilul repede dispărură în intrarea întunecată a coloniei.

— Cine trădător! strigară păzitorii și în semn de dispreț scuipară în urma lui.

Tinărul Niculae s'a făcut spărgător de grevă.

Știrea asta mergea iute din casă în casă și din gură în gură. Cu toate că ploaua nu mai înceta, la amiază se astrîseră mulți, foarte mulți înaintea intrării principale a coloniei. Apăruse și Niculae urmat de doi jandarmi. Cu capul plecat, galbin ca și-un mort, mergea încet pe lângă mulțime. Ochii și-i ținti la pămînt și elătîindu-se să apropie de baie.

— Să nu-ți pese de oameni, Nicolae — îl îmbărbăta tatăl său —, nu înțeleg aștia mai bine.

— Zici, că nu înțeleg mai bine? — isbucni mașinistul. — Ba prea bine înțeleg ei, prea bine știu, că eu sunt trădător nemernic! Însă aceia nu o știu, că tu, tatăl meu mai făcut să păcătuiesc!

— Cum îndrăznești să-mi spui așa ceva?!

— Am dreptate. Aici sunt banii lui Iuda, pentru cari ți-ai vîndut copilul!

După cuvintele astea Niculae aruncă bancnota la picioarele tatălui-său, se îndepărtă din odaie, din casă.

Nimeni nu l-a mai văzut apoi în colonia aceea.

Moartea pîndește pe băieș.

Muncitorul băieș înainte de a intra în mină (baie) nu e de ajuns să-și ia rămas bun numai dela familia sa, dela lumina zilei, dela aerul curat ei și dela viață, pentru că nu poate ști că acolo jos în stomacul pămîntului nu-l așteaptă oare moartea?

Acest pericol stabil, vecinica teamă, ce apasă sufletul muncitorului băieș, s'ar mai ușora dacă societatea băilor ar voi să știe de lege, de omenie și datorie: ca muncitorul să fie pe cit e posibil apărat de pericolul morții.

Dar, marii capitaliști băieși nu se gîndesc decît la profit, numai într'acolo se trudesc ca cu cit mai puține cheltueli să stearcă cit mai multă avere din adîncurile pămîntului și din puterea muncitorilor.

Așa e și societatea băiei de cărbuni din Szászvár. Și aceasta a'leargă numai după profit, fără să-i pese dacă scoaterea cit mai mare a profitului costă viața muncitorilor. În aceste băi s'au întîmplat două nenorociri mortale una după alta, cari s'ar fi putut evita dacă direcțiunea băilor ar fi fost atentă asupra celor ce se petrec în băi. În numita baie săptămîna

trecută, Mercuri s'a surpat o stîncă de cărbuni și a îngropat sub ea trei muncitori din cari unul a murit pe loc, iar doi au fost grav răniți. O zi mai târziu tot în același loc s'a întâmplat altă nenorocire. Au pus pe un muncitor să ridice stîlpi pentru a nu se mai surpa cărbunii. Dar în timpul lucrului cărbunii s'au surpat din nou și au ucis pe nenorocitul muncitor.

De acest accident societatea este vinovată, căci trebuia să cerceteze dacă e pericol de moarte sau nu și atunci să pue omul să lucreze în acel loc. Și desigur că nici autoritățile nu vor face anchetă să vadă cine este vinovat de omorîrea muncitorului și să ia măsuri în contra lui. Ambii morți au fost oameni cu familie și au avut copii mulți cari plîng pe fatăl lor. Oare și aceștia vor avea aceeași soartă ca și părinții lor?

Către tovarășii din Budapesta!

Muncitori!

Tovarășii!

Față de atacul ce clasa stăpânitoare — întruchipată astăzi în Tisza —, l-a îndreptat împotriva poporului, a clasei muncitoare, față de legea presei, ce țintește să nimicească orice libertate a cuvîntului și mai cu seamă voiește să sugrume foile noastre muncitorești, față de acest scop drăcesc nu putem și nu trebuie să stăm nepăsători, să răbdăm loviturile cu supunere.

De aceia veniți cu toții la marea

Întrunire publică,

ce o concheamă Secțiunea română a partidului socialdemocrat din Budapesta, în localul său din VII., Nagydiófa-utca 17 (ospătăria Tompos Gyula), Duminecă, 26 Aprilie n., d. amiaz la orele 4, — ca să ne ridicăm cuvîntul împotriva politicii de apăsare și jefuire a guvernului de astăzi.

Noi, muncitorii suntem aceia, cari prin sudoarea muncii noastre susținem statul cu toate așezămintele lui, și tot pe spinarea noastră viețuiește și clasa stăpânitoare, noi producem tot ce e bun și frumos pe lume, deci avem dreptul să cerem, să pretindem o viață mai omenească.

Fraților, muncitori! Trăim momente critice și de grea încercare. Potrivnicii lucrează din răspuțeri contra noastră și dacă nu vom fi destul de mulți și destul de tari spre înfruntarea atacurilor, s'o știți: vremuri grele vor urma! De aceia faceți-vă datorința, intrați în marea luptă pentru libertate și fiți statornici în credința, că dreptatea noastră va învinge, va trebui să învingă!

Cu dragoste frățească

**Secțiunea română a partidului
socialdemocrat din Budapesta.**

„ADEVÉRUL“

este singura foaie românească care apără interesele muncitorimeii. Fiecare muncitor român are datoria morală a o abona, ceti și răspândi.

ȘTIRI

***

Numărul viitor al „Adevărului“ va apare în tiraj mai mare și se va estînde pe 8 pagini. Tovarășii din provincie sunt rugați să ne scrie grabnic de câte foi au lipsă pentru răspîndire din numărul acesta. Administrația.

— **Rezultatele definitive ale săptămânei roșii din Germania.** Iată rezultatele săptămânei roșii: 104.096 membri noi partidului socialdemocrat și 82.539 noi abonați gazetelor partidului.

Noi să ne pierdem oare speranțele?

— **Starea sămănăturilor.** Două din trei părți ale locuitorilor din Ungaria sunt agricultori. E de înțeles așadar că starea sămănăturilor are mare însemnătate pentru economia țării. Recolta bună aduce și pentru clasele de jos cit de puține bucate de prisos, pe cari vinzîndu-le își fac un venit mai mare, ce-l folosesc pentru cumpărarea de obiecte industriale. Asta iarăși are mare influență față de formarea conjuncturii industriale. De altă parte starea recoliei și deadreptul interesează muncitorimea, pentru că recolta slabă aduce scumpetea nutrimentului.

Săptămîna trecută a fost dat ministrul de agricultură raportul cel mai nou, care însemnează în general, că în urma răcelei de primăvară creșterea sămănăturilor a stat cam pe loc, însă cele de toamna au iernat foarte bine și lucrările de primăvară curg cu zor. Spre dezvoltarea plantelor ar fi lipsă de timp cald și uscat. Raportul e scris foarte cu grijă, însă totuși arată în culori favorabile starea economiei de câmp a țării.

— **Pentru ce sunt bani.** Ce poate fi aceia, pentru ce sunt bani? Ce altă, decît subvenții. Subvenții pentru întreprinderile acelea, cari sunt în stare să plătească pentru scoaterea subvențiilor. De altfel Ungaria e țara subvențiilor. Singur numai subvențiile a patru societăți de navigațiune fac mai mult de 10 milioane de coroane. Societatea de navigație Adria cu 4 milioane 600 mii de coroane, Ungaro-Croata cu 2 milioane 775 mii, Societatea Magyar-Keleti cu 1 milion 750 mii, Magyar Folyam- és Tengerhajózási cu 1 milion 800 mii de coroane sunt sprijinite de stat. Însă deoarece subvențiile acestea nu se dau numai pe un an, ci pe 10—12 ani, putem ști așadară că 109 milioane 250 mii de coroane aruncă statul acelor întreprinderi capitaliste, cari la tot cazul vor ști face ca suma asta să se și mai ridice.

— **Budgetul ministerial român al instrucției publice.** Noul budget al ministerului român al instrucției publice al cultelor în anul acesta a fost sporit la cheltueli cu 7.854.04 lei, față de budgetul anului trecut, iar suma totală a noului budget a fost prevăzută cu 58.929.752 de lei. Față de asta însă cheltuelile pentru armată sunt cu mult mai mari.

— **Din minunile medicinei.** America e lumea minunilor: de acolo ne sosese invențiile și toate recordurile în știință și artă. Ziarul american „Sun“ aduce știrea despre o operație miraculoasă, care au săvirșit-o medicii oculiști în spitalul din Baltimore. Bolnavul David Kane, un băiețaș de trei ani se născuse orb. Medicii au constatat că-i lipsește cornea amînduror ochi; deci au adus un purcel, i-au seos cornea din echi și au transpus-o în ochii copilășului, care și a recăpătat vederea imediat. Că ce s'a ales cu ochii bietului purcelăș, aceasta nu ne-o mai spune ziarul american.

— **Cel mai mare diametru al pământului.** O revistă germană se ocupă cu chestiunea: unde este cel mai mare diametru al pământului. Acest diametru nu poate trece prin Himalia. Este adevărat, că muntele are vîrfuri de aproape 9000 de metri înalte, însă capătul opus al diametrului iese în Oceanul Pacific, la 2000 de metri sub nivelul mării. Cel mai mare diametru al pământului nu poate să cadă, decît în apropiere ecuatorului. Conform socotelii revistei, diametrul va trece prin

vîrfurile muntelui Cimborasso, care se ridică cu peste 6000 de metri deasupra Oceanului Pacific, și prin insula Sumatra. Acest diametru are o lungime de aproape 13 mii kilometri.

VIAȚA SINDICALĂ.

Pentru ce se organizează muncitorii în sindicate? Sindicatele apără interesele economice ale muncitorilor, și în primul rînd le scutește puterea de muncă. Că în anii din urmă ce rezultate au ajuns muncitorii din Ungaria în privința ocrotirii puterii de muncă a lor reiasă din datele de mai jos!

În 1905: 39.798 muncitori au ajuns 3,081.183 de coroane ridicarea de salar, în 1907: 75.282 muncitori au ajuns 5,679.943 de coroane urcare de salar, în 1910: 26.644 muncitori au ajuns 2,251.295 coroane urcare de salar, în 1911: 36.963 muncitori au ajuns 4,994.987 coroane urcare de salar, iar în 1912: 30.802 muncitori au ajuns 3,183.886 coroane urcare de salar.

Afară de asta în cei din urmă 10 ani foarte mulți muncitori tot prin organizație și-au putut ajunge și scurtarea timpului de lucru, ajungînd prin asta în situația plăcută, de-a jertfi mai mult timp pentru citit și pentru întreținerea în mijlocul familiei lor.

ACTIVITATEA NOASTRĂ.

*

Comemorarea martirilor noștri din Alesd, despre cari scriem și în fruntea foii, se va ținea la Oradea-Mare, Duminecă în 26 Aprilie n., d. amiază, unde se va aminti despre întîmp area fraților noștri, cari au murit moarte de eroi pentru dreptatea și libertatea poporului.

Comitetul central român al partidului socialdemocrat din Ungaria va încununa mormîntul martirilor, al căror nume va rămînea în veci nemuritor.

Dela secțiunea din Budapesta.

Tovarășii din Budapesta să se pregătească spre a lua parte în număr cît mai mare la demonstrația dela 1 Maiu. Întîlnirea va fi după prînz la ora 1 în localul secțiunii din Nagydiófa-utca 17. Comitetul secțiunii.

Suprasolviri la petrecerea de Paști a secțiunii din Budapesta: Ioan Sântăuan 10 cor., Dr. Eugen Rozvany (Oradea-Mare) 7 cor., 60 fileri, Ioan Mihuț și soția 2 cor., 60 fileri, Teodor Moga 2 cor., George Budean 2 cor., Ilie Cocorea 1 cor., Ioan Vițelar 1 cor., Iosif Receanu 1 cor., Tompos Gyula 1 cor., I. Cheveresan 80 fil. I. Petringhenariu 60 fil. și A. Albu 30 fil. În total a intrat suma de 32 cor., 30 fileri. — Deci și pe această cale primească tovarășii mulțumirile noastre. Cassarul.

Poșta redacției și administrației.

Pompil Meta, America. Am citit cu plăcere cele scrise de d-ta, însă nu se pot publica. Am primit 21 coroane ce ne-ai trimis, 10 cor. pentru abonamentul foii pe 1914, iar 11 cor. pentru broșurile trimise în anul trecut. Mulțumiri.

Arcadie Gallu, Chicago America. Am primit 20 coroane pe cari ni le-ai trimis, 10 cor. am computat pentru abonamentul d-tale pe un an, adică până la 1 Martie 1915, iar 10 pentru abonamentul lui Eugen Pa tean pe a. c. Vă mulțumim.

I. Preda, Lugoș. Cărți științifice se pot afla la Cercul de editură socialistă, București piața Amzei 26 și la Biblioteca pentru toți librăria Leon Alcalay, București, Calea Victoriei 37.

G. Popovici-Butus, Lugoș. Am primit 2 cor. pentru abonament până la 30 Sept. a. c.

I. Șerban, Indiana-Polis (America). Am primit scrisoarea trimisă. E foarte adevărat că d-ta te-ai abonat la 1 Maiu 1913 și ai trimis un dollar pentru abonament care s'a socotit pe 6 luni, adică până la 31 Octomvrie 1913, deci dela datul acesta ești în restanță cu abonamentul. Bani pentru abonamentul lui E. Radu i-am primit. Mulțumiri.

Redactată de un comitet.

Editor și redactor responsabil: **Ioan Flueraș.**

Tipogr. Világosság, s. a. Budapesta, VIII. Conti-utca 4.